

No. 1260

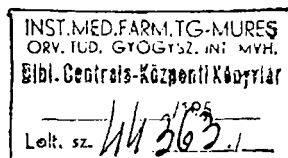
Știri interesând istoria medicinei
românești din volumul IV, nume-
rile 10—18, ale revistei „Wiener
medizinische Wochenschrift“ (1854)

DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE
PREZENTATĂ ȘI SUSȚINUTĂ ÎN ZIUA DE 12 MAIU 1938

DE

ARTHUR PFEIFER

1938

UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I.“ DIN CLUJ
FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan : Prof. Dr. M. STURZA

Profesori:

Clinica stomatologică	D=1	Dr. Aleman I.
Bacteriologie	" "	Baroni V.
Fizica medicală	conf. "	Bărbulescu N.
Fiziologia umană	" "	Benetato Gr.
Istoria medicinei	" "	Bologa V.
Patologia generală și experimentală	" "	Botez A. M.
Clinica oto-rino-laringologică	" "	Buzoianu Gh.
Istologia și embriologia umană	" "	Drăgoi I.
Semiologia medicală	" "	Goia I.
Clinica ginecologică și obstetricală	" "	Grigoriu C.
Clinica medicală	" "	Hașieganu I.
Medicina legală	" "	Kernbach M.
Chimia biologică	" "	Manta I.
Clinica oftalmologică	" "	Michail D.
Clinica neurologică	" "	Minea I.
Igiena și igiena socială	" "	Moldovan I.
Radiologia medicală	" "	Negru D.
Anatomia descriptivă și topografică	" "	Papilian V.
Clinica chirurgicală }	" "	Pop A.
Medicina operatorie }	" "	Popoviciu Gh.
Clinica infantilă	" "	Popoviciu Gh.
Farmacologia și farmacognozia (supl.)	" "	Secăranu St.
Chimia medicală	" "	Sturza M.
Balneologie	" "	Tătaru C.
Clinica dermato-venerică	" "	Țeposu E.
Clinica urologică	" "	Urechia C. I.
Clinica psihiatrică	" "	Vasiliiu T.
Anatomia patologică	" "	

JURIUL DE PROMOȚIE:

Președinte: D=1 Prof. Dr. V. Bologa

Membrii : {

- " " " M. Sturza
- " " " V. Papilian
- " " " M. Kernbach
- " " " Gr. Benetato

Supleant : " Doc. Dr. C. Velluda

Introducere

Colecția revistei „Wiener medizinische Wochenschrift“ care a început să apară în 1851 s'a dovedit a fi un izvor nesecat de informații prețioase pentru istoria medicinei românești. Aceste știri dintre care foarte multe ne aduc cunoștințe nouă nebănuite au fost sistematic exploatate într'o serie de teze lucrute la Institutul de Istoria Medicinii.

D-l dr. Felix Csallner a extras știrile din volumele I—III, domnii dr. Petre Alberti și dr. Edmund Naftali o parte din știrile apărute din volumul IV.

În special volumul IV abundă de informații interesante. Sunt atât de multe încât d-l Alberti a putut să facă o teză numai din numerile 1—9. Noi am extras numerile 10—18.

Aceste știri rediate de d-nii Csallner, Alberti și de noi sunt în deosebi corespondențe ale unor medici de campanie din tabăra turcească și cea rusească.

Pentru a da cadrul istoric al acestor evenimente cităm aici după ziarul „Universul“ din 18 Aprilie 1938 rezumatul unei comunicări făcute de d-l prof. I. Nistor la Academia Română:

„D-l prof. I. Nistor a făcut o comunicare cu titlul: „Rușii în Principate, 1 Iunie 1853—17 Septembrie 1854“,

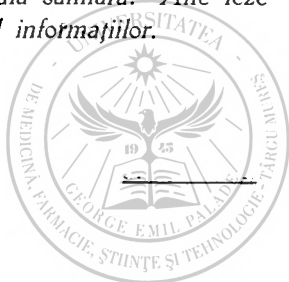
D-sa a arătat că în 1853 a izbucnit un nou conflict între ruși și turci pentru prioritatea folosirii unor locuri în apropierea Sfântului Mormânt. Cu acest prilej, Rusia reclamă pentru sine protectoratul asupra creștinilor ortodoxi din imperiul otoman, Generalul Gorceacov primi ordinul să ocupe Principatele și la 3 Iulie armata rusească trece Prutul, iar după 12 zile ajunge la București.

In 1854 încep ostilitățile la Dunăre între ruși și turci, cari se termină cu înfrângerea rușilor. Faptul acesta îi determină să evacueze Principatele.

In timpul acestei ocupații nemulțumirea românilor a fost foarte mare din cauza despuierii visteriilor dela Iași și București și a rechizițiilor neomenoase. Naționaliștii români începuseră să pună la cale mari planuri naționale, privind unirea Munteniei, Moldovei, Transilvâniei, Bucovinei și Basarabiei într'un mare stat Daco-Roman.

La retragerea rușilor, aceștia dădură ordin unităților române să treacă Prutul împreună cu ei, dar românii refuzară.

In teza de față dăm șase corespondențe ale informatorului anonim din tabăra turcească care semnează cu * * *, două ale informatorului din tabăra rusească care semnează cu = și o ordonanță oficială sanitară. Alte teze care vor urma vor da în vileag restul informațiilor.

* * Corespondență din tabără turcească

(No. 10; 11 Martie 1854. pag 158—159)

Primii prevestitori al ajutorului din apus au sosit. Se compun din ofițeri de geniu, comisari de aprovizionare, intențenți și medici de grad superior. Aceștia vor să exploreze terenul și cele necesare pentru trupele engleze și franceze. Aflând adeseori stări primitive ei dau mirafi din cap. Dece? Să nu răspundem la aceasta întrebare. E cert însă că toți admira ceea ce s'a realizat cu mijloacele date. Arătând medicului șef englez dr. D., la sosirea lui la Vidin mai întâiu spitalele orașului apoi ale taberei, acesta, văzând starea convalescenților, ne asigurase că nici un soldat englez, ba nici chiar irlandez n'ar suporta atât de bine febra, disenteria, inflamațiile oculare, antraxul, etc. Mirarea medicului englez obișnuit cu confort în toate emisferele, crescu și mai mult, când la Calafat, umblând mai mult prin bordeie subterane, am vizitat rănișii netransportabili. El nu putea să conceapă cum în atari condițiuni se poate efectua o închidere rapidă a răni și cum se poate menține o supurațiune curată. În bordeiu se mai aflau bolnavi din încăerarea dela Cetate și Radovan, în parte cu fracturi, în parte cu amputații. Aspectul lor vioiu, buna lor dispoziție cât și îngrijirea lor camaradească și amabilă impresionau profund pe cel care încărunțise în serviciul de campanie din Indii.

— De când anotimpul s'a mai îmbunătățit, glacialul vânt din nord vest inlocuit fiind de cel din Vest și sud-vest, numărul bolnavilor a scăzut uimitor. Atât la Palanca cât și Bełogradjic stațiunile de infirmi s'au golit aproape de toț, iar spitale de acolo cât și acele din Vidin sunt ocupate abea pe jumătate. La

această contribuie și liniștea de pe malul stâng, căci înafară de mici bătălii cari pot fi considerate ca încercări și acțiuni defensive în expedițiile de aprovizionare cu vite și furaj, nu s'a întâmplat de trei săptămâni nimic în jurul Calafatului ce sădea de lucru medicilor. Starea sanitară în general ameliorată a trupelor se datorește în cea mai mare parte bunei lor aprovizionări, de care se ocupă în mod deosebit Vizirul Omer Pașa. La Vidin și la Calafat poți mânca o carne de berbec și de vită tot atât de bună și găini și rațe sălbatice tot atât de multe ca în conacul liniștit al Pașei din orice ținut al Rumeliei bogate. Aprovizionarea pe uscat și pe apă s'a îmbunătățit într'atâta încât nu dorim altceva decât să persiste. Căci iregularii noștri nu pot fi ținuți în frâu decât dacă au destulă mâncare și beutură. Însă ce cantități poate suporta ocazional un astfel de stomac, uimește egal de mult ca și ceea ce poate răbda în caz de lipsă. În razele zile ce le întreprind iregularii noștri spre malul stâng joacă rolul principal aprovizionările cu haine și alimente. Unde își pun piciorul nu rămâne nefurată nici o oate, nici un vițel. Pentru transportarea celor furate recurg la ambalaje din cele mai comice. Am văzut de multe ori găini și găște decapitate împreună cu mantale rusești și cămăși de femei române învălitate la un loc într'o pătură de tabără. Numărul soldaților ruși uciși și desarmați se poate deduce mai bine după numeroasele arme de foc și arme tăioase pe care le poartă drept trofee soldații noștri. Armele de foc cari au semnul „Tula“ bat foarte departe; armele albe sunt însă greoaie și din material mai prost decât săbiile noastre scurte și handjarele noastre. În afară de aceasta aripa noastră stângă duce o viață cu mult mai liniștită ca cea de jos unde încercările un încetează nici ziua nici noaptea. Deocamdată ne putem considera probabil scufiți de orice atac mai mare din partea Rușilor — excepție făcând eventual Măcinul și Hârșova — căci spionii noștri ne informează totdeauna precis asupra locului și timpului când încep mișcările și concentrările. Cunoaștem nu numai efectivul fiecărui echipagiu și post de pe malul stâng ci chiar și pregătirile din București. Nici o dispoziție mai importantă nu e schimbată, nici un ofițer superior nu întreprinde vre-o călătorie despre care să nu se raporteze imediat cartierului nostru principal. Cunoașterea precisă a tuturor acțiunilor de

dincolo ne pune în situația nu numai de a le întâmpina, ci de a le și preveni. Incursiunile noastre până la Călărași, Oltenița, Brăila și până înaintea Galațului, bombardarea continuă a Giurgiului unde ziua nici un om nu se mai arată la mal, își găsesc explicația în cunoașterea planurilor rusești. În afară de aceasta pozițiile noastre principale au rămas aceleași precum le-am descris mai înainte. Noi vom aștepta cu trecerea, deoarece malul stâng cu terenul lui prost și cu populația lui sărăcită și prăpădită periclitează siguranța ori cărei acțiuni. Între timp tot mai multe corăbii și bărci trec în susul canalului Sf. George, întărind flotila noastră danubiană. Adversarii noștri foarte amărâ o bombardează. Obiectivul acțiunii lor l'au îndreptat mai ale asupra celor două vapoare ale noastre, care în ciuda tuturor gloanțelor pleacă în susul și josul Dunării, întreținând fără să se sinchisească legăturile între Măcin, Rusciuc și Vidin.

* * Din tabără turcească

(No. 11 ; 6—18 Martie 1854, pag. 174—175)

Sunt obișnuit de pe țărmurile Bosforului, de pe Cornul de Aur, de pe malurile Nilului și mai ales din Alexandria să văd furnicarul tuturor raselor, al tuturor straturilor și confesiunilor al celor cinci continente.

Astăzi aflându-mă în depresiunile vechiului Ister mă cred transpus din nou încolo, într'afâta crește babilonia războinică de aici. Pe lângă toate semințiile Europei, Asiei și Africei ne au trimis și locuitorii „Vestului îndepărtat“, din America continentul lor dornic de luptă. Însă ceceace e curios e că toți declară că au venit să apere civilizația și umanitatea luptând cu armele împreună cu Turcii contra unei puteri creștine! De-ași putea asculta acele cluburi improvizate, unde mișună în cuvinte entuziaste cele o mie de variații ale acestei teze printre capetele tuturor națiunilor și confesiunilor, oferind martorului făcut un tablou caracteristic al timpului! Ce importanța are aceasta pentru medicul de campanie, veți spune? Mare, foarte mare, vă răspund. Din aceste discuții iau naștere noi luptători entuziasmași, cari

exaltând masa inertă — căci unde lipsește aceasta? — procură taberei și ispășirea combativității lor, anume rănirile și febra. Ori unde sunt de față acești voluntari, rănirile sunt mai multe, mai mari și mai curioase decât cele în obișnuitele exerciții de tragere și de luptă. Ori unde se află acești voluntari, indiferent de culoare și de divizie, nici medicul n'are liniște. Cu toate acestea e bine să menționăm că acești entuziaști luptători sunt totdeauna fervenți propagandiști ai sfaturilor sale, ba chiar ajutoare prețioase în expedițiile de salvare ale răniților și bolnavilor. După cum am menționat de repetate ori în scrisorile mele, concentrațiile de trupe și de material în diferite stațiuni devin tot mai dese pe zi ce trece în mod vizibil de când Dunărea permite o circulație mai ușoară ca mai înainte. Dela Balcic ne sosesc transporturi directe din Varna, Burnas și Constantinople. Rușii, cărora activitatea noastră le bate la ochi, bombardează neîncetat tot ce se mișcă pe malul drept, mai cu seamă bărcile noastre de transport și vapoarele. Acestea însă n'au suferit prea mari pagube, fiindcă ai noștri acoperă cu mare grijă tot materialul care ar putea să ia foc, udând pe lângă aceasta și scândurile și pânzele carj servesc la acoperit. Afară de acesta chiar pe barca cea mai mică există un om care stă de veghe ca să nu izbucnească vreun foc. Obuzele incendiare și granatele, cari s'au aruncat pe unele grupe de vase la Nicopole și Rusciuc, n'au stricat nimic. Eu menționez acest lucru fiindcă după buletinele rusești cari ajung regulat și la noi, constituind un material bogat de înveselire, flotila noastră s'ar fi transformat de mult în fum și aburi — rusești.

Între timp cele două vapoare ale noastre transportă furnituri englezești și franțuzești până la Vidin și mii de mâni harnice dau mâi departe materialul destinat pentru Calafat. Vizirul Omër Pașa a reușit să mențină Calafatul ca pivotul acțiunilor următoare. Peste câteva zile veți vedea în ziare ilustrațiunea fortărețelor Vidin—Calafat cât și comentariile asupra celor ce se petrec acolo date de corespondent, care a întrebuițat timpul cald pentru a desena în aer liber. Egipteni și Turci curioși stau în jurul „Nemetzului“, distrându-se urmărind contururile fidele care indică scenele de tabără și de ridicare de fortărețe. Medicii francezi n'au părăsit pentru ca trecând peste Sofia și Adria-

nopol să se întâlnească cu ai lor. D^l Fauvel însă, medicul gubernial din Constanținopole, s'a întors trecând prin Silistra, Șumla și Varna. El poate să raporteze cu bună cunoștință domnilor dela Bosfor că atât Vezirul cât și hazliul bătrân Sami Pașa se află bine și că trupelor nu le priește nimic mai bine ca rațiile abundente de cafea, orez, carne și tutun care și sosesc acuma în mod regulat. Acest lucru împreună cu timpul frumos ne face să așteptăm ordinul de înaintare, pe care îl dorește fiecare. Starea sanitară a trupelor dealungul întregului mal s'a ameliorat mult. Cazurile de influență, de inflamații oculare și ici colo și de antrax s'au înmulțit. În schimb variola a dispărut. Mai persistă scabia și paraziții, de cari numai timpuri mai târziu niștite ne pot scăpa. Deasemenea au dispărut degerăturile, afecțiuni de care a suferit extrem de mult armata. Mai ales Egiptenii și soldații din Asia mică au suferit mult, nedându-se cizme, cum se face în mod regulat la Ruși. Ca remedii am cunoscut săul de bou și păcura. Acei cu o stare materială mai bună își introduceau în încălțăminte bucăți subțiri de blană și se spălau cu spirt camforat. Totuș mai simțim și acuma câte o durere de pe urma frigului păgân. Pe lângă numeroasele ziare franceze și engleze ne sosesc acuma cu mult mai regulat și cele germane, între cari și cele medicale, pe care de altfel nu le puteam primi decât prin contrabandă dela București, lăsându-se în urma sistării comunicațiilor sârbești totul în taberele de iarnă dela Semlin și Orșova.

— Corespondență din Muntenia

(No. 12; 13—25 Martie 1854, pag. 190—191)

Întinderea extremă la care au ajuns pozițiile noastre dela Vârciorova (lângă Orșova) până la Craiova, de aici până la Oltenița și în sfârșit până la Brăila și Galați, îngreunează foarte mult serviciul medical de campanie. Vehiculele noastre de transport se găsesc numai în stațiunile principale, însă și de acolo pot fi aduse numai cu greu, fiindcă terenul nu e potrivit pentru aceste care greoaie și late. Iar de o călătorie cu una

din căruțele sau birjele indigene, de asta să-l ferească Dumnezeu și pe cel sănătos.

De câteva zile vremea se schimbă mereu, după cum bate vântul când ploaie și ninge, când se topește și îngheață totul. După cele câteva zile uscate și călduroase acest schimb brusc e periculos și catarele, reumatismele, disenteriiile, febrele intermitente și febra tifoidă se înmulțesc într'un mod îngrozitor. Într'un mod groaznic, zic, fiindcă majoritatea soldaților ruși, pe cât de bine și de lung timp suportă cu răbdare și tărie eforturile și lipsurile cele mai mari cât timp sunt sănătoși, pe atât se arată de deprimați și sperați în caz de îmbolnăvire. Timpul când vom putea ridica corturile și vom putea locui în câmp liber și când vom putea expune bolnavii la soare, nu-l dorește nimeni mai mult ca medicul de campanie din Oltenia. Aici, unde locuințele celor sănătoși abea ajung ca să adăpostească o jumătate a bolnavilor, cu toate că dintre clădirile publice, mănăstiri, curți domnești, magazine, etc. toate au fost ocupate de noi. În afară de aceasta s'au adunat în toate stațiunile mari importante transporturi de pături și de material de pansat. La Craiova avem o baie rusească de aburi, care cu toate că e de o construcție primitivă, e totuș o bineface pentru multe sute de oameni. O altă baie se construiește acum la Turnu-Măgurele, contribuindu-se prin aceasta mult la întreținerea curățeniei, căci e știut, că o lingerie îndestulătoare rămâne întotdeauna o dorință pioasă pentru soldatul din campanie.

Ducem lipsă de vinuri bune, acestea fiind numai insuficient înlocuite cu rachiul prost. Din regiunile cursului superior al Dunării nu ne putem procura cantități îndestulătoare, iar cu Transilvania comunicațiile se fac atât de prost, încât comenzile făcute acolo, de haine, cărți, etc., ne sosesc abia după câteva luni.

Sporul răniților din ultimele 14 zile a fost neînsemnat, chiar și în regiunea cu concentrări mari din jurul Turnu-Severinului, pe unde se mai tot încearcă treceri de pe malul drept. Rănilor prezentau mai ales caracterul celor contondente și tăiate, ceea ce denotă că se intenționau mai mult jafuri și neliniștiri. Faptul că se fură și porci ne permite să concludem că la aceste acțiuni iau parte și mulți cari nu sunt turci. Din ziarele politice

aflați că regiunea întreagă dela Cetate, Curtatiile (?) și Scripeț până la Dunăre e bine ocupată și că avantposturile sunt bine adăpostite. Soldații și locuitorii lucrează încă la întărirea semicercului dela Calafat, din care, din timp în timp mai au loc excursiuni fără prea mare însemnătate. S'a îndepărtat întreaga cantitate de fân și de pae ce se găsea în regiune. Vitele și grânele se află în mâinile noastre așa că nu mai este nimic ce s'ar putea prăda. La ce ar mai putea atunci folosi micile incursiuni? Din cele o mie de zvonuri care circulă aici pe șoptite, vă spun numai că ne așteptăm să culegem primii lauri la Silistra. Incolo se îndreaptă, ce e drept, vârful armatei noastre, care cu un efectiv de 200,000 de soldați, dintre cari 40,000 de cavaleriști, s'a instalat în cele două Principate, urmând să mai vină o armată mai mare dinspre sud. Dacă aceasta masă va procura malurilor Dunării tot atâția răniți și morți câți am pierdut în ultimele 7 luni, atunci tot al optelea soldat cel puțin nu se va mai întoarce. Vă puteți închipui cât tribut vor avea de plătit morții Englezii și Francezii, dacă precum se spune, vor fi contra noastră. Căci timpul cel mai insalubru se apropie abia acum, vara făcând în depresiunile dunărene tot atâtea ravagii între Europeanii sensibilizați în urma îmbrăcăminții și locuințelor și neobișnuiți cu terenul și climatul, ca și primăvara schimbăcioasă și iarna friguroasă cu care sunt mai obișnuiți. Ne aflăm momentan la Craiova. Acest oraș ar fi un loc foarte plăcut dacă nu ne-am aștepta în tot momentul la un ordin de plecare. Găsești unele case foarte frumos construite. Femeile familiilor băștinașe de moșieri, comercianți vorbesc aproape toate nu numai franjuzește ci și nemțește. Găsești reminiscențe vieneze: articole de lux, muzică, trăsuri, etc. Purtarea locuitorilor față de noi e mai amabilă ca la țară și ca în multele orașele pe care le-am văzut până acum, unde locuitorii cedau numai forței. Tineretul tuturor claselor însă mi se pare că nu ne simpatizează de loc. Mulți tineri de aici ar fi evadat spre malul drept, alții din Paris, Viena, Lipsca, Pesta, etc. ar fi trecut direct în tabăra Turcilor.

* * * Corespondență din tabăra turcească

(No. 13; 20 Martie—1 Aprilie 1854, pag. 207—208)

Din cauza inactivității trupelor noastre în urma timpului nefavorabil pentru operațiuni militare și scrisorile mele suferă de lipsă de material, care însă după toate probabilitățile îmi va sta în curând mai abundent la dispoziție. Timpul schimbăcios ne-a umplut din nou infirmeriile care erau aproape golite. Mai ales stațiunile de pe lângă Isker și din Dobrogea adăpostesc multe pleurezii și pneumonii. Bolnavii de pe lângă Isker pot fi mutați foarte ușor la Sofia, în Dobrogea nu avem nici măcar pentru cei sănătoși decât adăposturi deplorabile. De aceea toți așteaptă să se seacă timpul, ca solul care acum e noroi și înghețat superficial să se usuce, permițând umblatul și ridicarea corturilor. La Balcic și Varna se așteaptă debarcarea acelor trupe de ajutor engleze și franceze, cari vor coopera cu noi la Dunăre. Dar și în fortul Sf. George (lângă bazinul Ramsin) și în Kiustendje (Constanța) e vorbă să debarce o parte din acele batalioane, cari ar fi destinate parte pentru întărirea pozițiilor noastre dela Rasova și Hârșova, parte pentru acele dela Silistra și Rusciuc. Acestea însă nu sunt decât presupuneri izvorite din cele ce vorbesc ofițerii de geniu și din pregătirile efectuate. Ceva sigur nu se știe. Omer Pașa fiind singur reprezentantul ideilor și planurilor sale. Înainte cu cinci săptămâni v'am indicat efectivul tunurilor din Calafat cu aproape o sută. De atunci acesta a mai crescut cu 24, iar numărul animalelor cari servesc la transportul acestora s'a dublat. La fel s'au dublat munițiile și personalul de artilerie. Dacă mai luăm în considerare și mărirea numărului carelor de transport și de proviant reese clar, că s'a elaborat un plan pentru atât de mult doritele înaintări. Ele au fost anunțate zilnic de autoritățile cele mai competente și totuși mereu amânate. Că aceste amânări își au motive bine întemeiate, e cert, însă cu timpul și nerăbdarea trece în nemulțumirea și de aceea viteazul Mușir nu va mai ezita mult cu ofensiva.

În jurul Vidinului încep să se ridice corturile și în curând orașul multicolor de pânză va ajunge până la acele înălțimi, de

pe care poți vedea Dunărea, iar dacă timpul e frumos, malul ei stâng și regiunea întreagă învecinată. Începe să înverzească spânzul și viorelele, și chiar și migdalii atât de numeroși pe aici încep să se pregătească pentru înflorit. Toate acestea te invită să petreci mai mult în aerul liber, pe unde îți place în general orientalului.

De pe acuma în amezile mai călduroase se așează în cerc cete întregi de soldați, sorbind cibucurile și ascultând povestirile camarazilor lor mai vorbărești.

Oaspeții englezi și francezi s'au dus o parte la Silistra, o parte la Șumla, excepție făcând voluntarii cari fac serviciul la noi și reporterii de ziare. Însuși Mușirul e momentan la Silistra, pentru a cărei întărire s'a făcut în ultimele săptămâni mai mult decât în toamna întreagă. Și Iregularii, cari sosesc într'una din Sofia, sunt transferați în jurul Silistrei și Rasovei.

Vidinul e un mare arsenal, iar între noi și Calafat este o circulație continuă, parte pe podul improvizat din corăbii, stâlpi, bărci și împletitură, pod pe care vi l'am descris mai înainte și care își caută perechea din punct de vedere al originalității, parte cu ajutorul bărcilor și plutelor cu care Bulgarii, Românii și firește și Egiptenii și Turcii noștri știu să umble foarte dibaciu. Chiar și hrana pentru cai trebuie trecută la Calafat, căci Rușii au ars toate proviziile de fân și de pae din întregul ținut și au golit grânarele. Totuș îndrăzneții noștri călărași mai întreprind cu succes incursiuni de aprovizionare. Hârțueli, încaerări și mici incursiuni din tranșee au loc zilnic în jurul Calafatului cât și la trupele cari trec pe malul stâng al Dunării.

În urma acestui fapt există mereu răniți noi, cari însă toți sunt trimiși la Vidin, Palanca și Belogradjic, deoarece la Calafat s'a ivit acuma pe lângă bolile descrise și scorbutul. Și de ftizie mor mulți, mai ales dintre Egipteni, din cei din Asia mică și dintre Arabi. Acești din urmă soldați suportă foarte prost toate eforturile, neputându-se obișnui nici cu mâncările și beuturile de aici. La Rusciuc și Silistra se plâng medicii de o nouă izbucnire a unei febre tifoidice cu caracter mai grav. În ceea ce privește holera și disenteria, după raportul pe luna Februarie, nu mai survin decât fracțiuni neînsemnate din

numărul îmbolnăvirilor din lunile anterioare. La Turtucaia s'au ivit cazuri mai frecvente de febră intermitentă cu tumefacții nodulare ale ganglionilor. Acelaș lucru s'a observat și în Egipt și pe lângă canalul Sf. George, deducându-se din aceasta că ciuma ar fi izbucnit. Dacă ați citi cumva referitor la noi vești similare, veți ști să le acordați importanța cuvenită. În general starea noastră sanitară este foarte bună. În luna Ianuarie și Februarie în genere n'am avut mai mult de 5 la sută infirmi și 3 la sută bolnavi. Procentul celor morți — abstracție făcând de cei căzuți în luptă — nu întrece, nici chiar pe luna Noiembrie din anul trecut, cifra de 12 din cei internați, ceea ce nu face nici $\frac{1}{2}\%$ din totalul personalului. Cine cunoaște Bulgaria, regiunile dunărene și felul cum am fost aprovizionați la început, acela trebuie să admire acest fapt.

Din informații bune, cari ne vin direct de la origine, știm, că Rușii au pierdut peste o zecime din oamenii lor și că o parte și mai mare se mai află internată în spitale.

Comunicare oficială

(No. 13; 18 Martie—1 Aprilie 1854, pag. 208)

(4604) Ministerul de Interne în deplin acord cu comandamentul superior al armatei c. și r. și cu ministerul de comerț c. și reg., decretează că procedul oficial de contumație, la care se vor supune pentru epurație pieile brute și părul de cal importat din Muntenia va fi aceluși întrebuintat de autoritățile maritime centrale referitor la pieile și rămășițele de vite :

a) Pieile uscate de cal se vor supune timp de 3 ore unei fumigațiuni cu sulf și apoi vor fi aerisite un timp egal de lung.

b) Pieile proaspete se vor pune pe 48 ore într'o soluție de potasă sau în leșie de var, expunându-le apoi pe 8 zile aerisirii și

c) Părul de cal după o fumigație de 3 ore cu sulf se va aerisi 7 zile.

18 Martie 1854.

== Corespondență din Muntenia

(No. 14; 29 Martie—8 Aprilie 1854, pag. 223—224)

Trecerea noastră s'a efectuat. Pe malul drept se află 36.000 de ostași cărora le vor mai urma încă astăzi și mai târziu alte transporturi, deoarece Basarabia întreagă e supraîncărcată cu trupe de tot felul, din care numai o parte foarte mică nu e pregătită de plecare. O jumătate din lazaretul de campanie destinat pentru malul drept s'a stabilit la Brăila, cealaltă la Galați, având cu sine medici, chirurgi, farmaciști felceri, cari toți așteaptă numai ordinul de plecare. După toate probabilitățile Hârșova va adăposti mai întâiu serviciul medical, până ce ne vom stabili mai bine înspre interiorul și partea de sus a regiunii.

În ziua de 21 trecură cu ajutorul caicurilor spre malul drept primi cazaci și câțiva trăgători, înforcându-se în noaptea de 22 fără a fi avut vre-o pierdere. În ziua de 23 construcția podului de pontoane ținut de două lanțuri era terminată și în cursul după mesei a trecut infanteria, cavaleria și artileria, în corpuri de câte 6000 de oameni, fără să se fi tras în acea seară un singur foc de armă. Însă chiar în ziua de 24 scsiră primii răniți. Rănirile datorite focurilor de arme mici (nici o plagă tăiată sau înțepată) s'au ridicat până azi la numărul de 74. În ambulanțele dela Roșesti și Ieniköi s'ar mai fi pansat încă vreo 29.

După felul trupelor rănite se poate conchide că au avut loc numai lupte de retragere, deoarece între cei răniți nu se află aproape nici un artilerist. Conform raportului sosit chiar acum, în atacul dela Durdumen au avut loc răniri din cele mai grave.

Acesta e un loc întărit pe lângă mal, dominând Dunărea și care a opus rezistență intrării noastre. Cei răniți și bolnavi din corpul de armată trimis la Isaccea și Tulcea vor fi transferați la Cartal și Ismail, așa încât Brăila și Galații îi vor primi numai până ce vom fi pus mâna pe câteva locuri sigure mai sus pe Dunăre. Din cele șase vapoare cari au debarcat chiar acum trupe la Caraboni, două au trecut canalul Sf. George și au

ajuns tefere la Reni, descărcând în depozitele de acolo material de artilerie și transportând apoi furnituri pentru spitalele din Galați și Brăila.

Ocuparea portului Sf. George de către Ruși e considerat la noi ca un lucru cert. Stajiunea mică și bine situată a Bistiernei e destinată să adăpostească infirmeria pentru Babadag. Dela Babadag merge o stradă utilizabilă și pentru bolnavi până la Roșesti unde mai avem o infirmerie. Mai târziu va fi inaugurată legătura cu Hârșova pentru transporturile noastre de bolnavi, pe strada de munte care trece prin Beydaut și Casimși.

Hârșova mai avea și în campania ultimă un spital mare. Toate deciziunile acestea sunt foarte importante, deoarece în Dobrogea nu există nimic din cele necesare pentru îngrijitul bolnavilor, trebuind să aduci și cel mai simplu vas pentru apă. Dar și dintr'un alt punct de vedere trebuie să ne îngrijim de bolnavii de pe celalt mal, căci spitalele din partea noastră sunt totdeauna supraocupate, ultimele atacuri asupra posturilor noastre dela Oltenița, Ciocănești, Vadul-Silistriei, Călărași și Vlădeni, efectuate prin debărcări de pe malul drept, dând mereu mulți răniți. Mai ales la Oltenița au operat Turcii iarăș îngrozitor, neputând fi respinși decât cu mari eforturi. Astfel se explică de ce am trebuit să transportăm în spre interiorul țării toți convalescenții transportabili dela spitalele din Slobozia (lângă Ialomița), din Negoești și Budești.

Dintre multele zvonuri uneori atât de false, încât poți să prinzi cu mâna minciuna, care circulă în lumea de pe aici, vreau să vă amintesc numai câteva.

Astfel avantposturile noastre ar fi ocupat Valul lui Traian dela Kiustendje (Constanța) până la Cernavoda. S'ar fi cucerit Rasova și Carasu (neverosimil). Trecerea dela Călărași la Silistra ar fi reușit (aici s'a încercat cel puțin aceasta, însă a fost amânată din cauza unui nou atac al Turcilor din Oltenița). Tulcea s'ar fi cucerit (verosimil) și în sfârșit — Calafatul ar fi căzut (de necrezut). Vreau să vă menajez de toate celalte zvonurile ale taberei. Aspectul de aici e sombru, orice activitate obișnuită cedând învălmășelii războiului. Reni e transformat într'un arsenal și depozit gigant. Galații și Brăila sunt două mari abatoare și uzine de conservat carnea. Din toate brutăriile

din jur iese fum incontinuu. Se văd numai uniforme și care cu material de războiu și de tabără. Cantități enorme de fân presat și de alte proviziuni au fost trecute și mai trec încă mereu, fie peste poduri, fie cu ajutorul bărcilor, spre malul drept. Chiar tutunul, rachiul — și cele necesare pentru atotprezentul borș trec în cantități atât de enorme, ca și când am face o expediție în pustiu. În general aprovizionarea trupelor cari operează dincolo s'a asigurat de data această într'un mod impecabil.

Luând în considerare numai pregătirile ultimelor 4 luni, se poate vedea că ne-am pregătit nu numai pentru un războiu mare, ci și pentru unul de lungă durată. S'au mai anunțat la Prut furnituri și trupe, cari ar întrece cu mult efectivul complet de odinoară al aripei stângi — 84,000 de oameni; aceste trupe care s'au ales pentru acesta linie sunt trupe vechi, de elită, obișnuite cu războiul. Și personalul medical de campanie s'a ales pe baza acestor criterii. Numărul acestuia e atât de mare încât am putea așeza spitale în toată Bulgaria. Se știe încă bine ce groaznic băntuiseră pe la 1828—29 molimele printre oameni și vite.

* * Corespondență din tabăra turcească

(No. 15; 4—15 Apr. 1854, pag. 238—39—40)

Nu trece nici măcar noaptea o oră să nu sosească noi răniți. Atât de înverșunată e lupta în pozițiile noastre înaintate. Îndată ce se găsește un pichet se deschide — uneori destul de imprudent — focul de arme. Iar urmărirea dușmanului care se întoarce neținând seama de nici o regulă de precauție, e, pare-se la ordinea zilei. Îndrăzneala nebună a călărașilor noștri merge până într'acolo încât se aventurează în avantposturile dușmane, întorcând caii în viteză extremă. Astfel de bravuri costa uneori atât viața soldatului cât și a calului, dar cu toate acestea nu încetează. Există doar la noi câțiva voluntari europeni cari întreprind în urma unui rămășag astfel de „explorațiuni” pe cont propriu! — După ultimile traseuri efectuate de inginerii englezi și francezi, tranșeele noastre din jurul Calafatului au

fost strânse mai bine în unele puncte și concomitent și mai bine întărite. Deaceea și porturile de infirmi dela Maglavit, Common(?), Crucea de piatra și Ciuperceni au fost transpuse în interiorul liniei de întăriri dela Calafat, rămânând numai unul la Goloncea pentru a îngriji primele transporturi.

În afară de aceasta toți bolnavii și răniții transportabili sunt duși imediat la Vidin, iar deacolo în spitalele din provincie. În prezent cele dela Ghirța, Ghițe, Musliman și Ternen adăpostesc într'un mod ireproșabil majoritatea infirmilor și bolnavilor. Taturzic, Kai, Karaula și Belgraika adăpostesc mai mult convalescenți și scorbutici, cari ne-au fost furnizați în număr mare luna acesta dela Calafat. Piersicii și migdalii fiind pretutindeni înfloriți, colinele monotone din jurul Vidinului, plantate fiind cu acești pomi, arată acuma mai pitorești. Mirosul dulce, mai ales noaptea, evocă inimii care duce dorul casei parfumurile delicioase de trandafiri dela Brussa și Gomlik. În sfârșit, da în sfârșit îi răsar acestei inimi perspectivele mult doritelor lupte cu Rușii. Toate corpurile de armată dela Vidin și Rasova sunt pregătite. Vizitul însuș a trecut în revistă toate pozițiile mai importante, întărindu-se bine mai ales Silistra și Valul roman (Valul lui Traian). Primul pivot al nostru se află pe această linie care în timpul primăverii e mai salubră și mai aptă pentru circulație, decât pozițiile de dincolo, ale căror părăsire s'a hotărât imediat după ce vor avea loc înaintări mai mari din partea dușmanilor.

Deaceea și toate spitalele au fost transferate de mai înainte la Silistra și îndărătul Carasului, de pe unde există o legătură rapidă și neconturbată cu Șumla. A doua linie de transport pentru infirmi și bolnavi este cea pe care am anunțat-o în Februarie și care merge de aici la Șumla. Importanța acesteia va crește acuma, fiindcă și trupele europene de ajutor vor fi plasate pe dânsa. Deaceea am și organizat de aici (Vidin) trece când peste Almadan, Mir—Khușa, Drenovje, Pirsnic, Bercovje, Vrața Etropoli și Grigorevo prima linie de transport spre Sofia. A doua trece prin Gișen, (lângă Dunăre), Glava și Kamenopol spre Vrața și în fine a treia trecând prin Gișen, Mangala, Cerven, Grădești și Etropoli. Prima din aceste linii trece mai mult pe lângă și prin munți, până ce dă (la Etropoli și Grigorevo)

de cursul neted al Iskerului. Orice schimbări ne ar și aduce războiul, aici transporturile sunt asigurate. Carele bulgărești mici și scârțâitoare sunt trase de boi și se potrivesc foarte bine pentru transporturi. De și ajungi încet, dar cel puțin ajungi sigur la locul dorit, netrebuind să ai grijă de hrana boilor.

Înțelegeți că asupra unui plan de operațiune domnește din motive diferite tăcerea cea mai completă. Am concentrat pe toate punctele de pe lângă Dunăre mase de trupe și de artilerie atât de enorme și de bine calculate, încât dacă ar avea loc numai o singură luptă deschisă, aceasta s'ar termina cu distrugerea Rușilor. O astfel de luptă însă a fost până acum mereu evitată. Chiar ultimele treceri ale noastre pe la Nicopole (Turnu), Silistra (Călărași) și Oltenița s'au terminat totdeauna cu retragerea Rușilor și cu pierderi grozave pentru dânsii. Dela atacul dela Oltenița n'a mai avut loc o luptă adevărată. Dacă s'ar putea ținea numai una din pozițiile acestea de pe malul stâng, noi le-am fi ținut ocupate de mult. Ne sosesc mulți dezertori dușmani, atât dela trupe cât și dela locuitorii țării, cari toți cer să lupte în primele rânduri contra Rușilor. Deocâmdată repartizăm majoritatea spre linia Rasgrad—Șumla, pe care se află momentan Omer-Pașa împreună cu străinii de toate categoriile de arme, și cei împănași (?), apoi și spre linia Pirsnic și Vrața—Sofia. Din stațiunile de pe cursul inferior al Dunării ne sosesc știrile cele mai bune. Turnu, Giurgiu, Oltenița, Vadul-Silistriei și Călărași sunt neconținut stingherite de trupele noastre, iar toate încercările Rușilor de a trece spre malul drept sunt respinse sângeros.

Din cauza aceasta pe lângă creșterea numărului răniților noștri se mai adaugă în spitalele noastre și mulți răniți dușmani, Iregularii pradă mereu cu atâta succes pe malul stâng, încât interdicțiile cele mai severe nu pot împiedeca trecerile frecvente ale corpurilor mai mici. Pe aici și pe la Calafat avem provizii atât de multe și atât de bune, încât ar ajunge foarte bine și unui dublu număr de trupe.

Cei cari trec de malul stâng spre noi (familii întregi împreună cu vitele) cât și prizonierii sunt atât de infometăți, încât alimentarea lor constituie măsura primă și mai importantă ce trebuie luată.

— Efectivul bolnavilor și al răniților noștri de pe lângă Vidin—Calafat nu se ridică la mai mult de 9% din toate categoriile de arme (72,000 de oameni sunt etablați aici și în raionul Vidin—Gițen). Proxima dată voi comunica probabil mai mult despre lupta deschisă!

* * * **Correspondența din tabăra turcească.**

No. 17 ; 17—29 Apr. 1854, pag. 270—71—72).

Plouă și bate vântul. Frumoasele zile ca de Maiu au dispărut împreună cu toate bucuriile ce le procură viața de tabără și de cort. S'au și instalat imediat urmările directe : febra intermitentă, diareele, catarele foarte acute — asemănătoare influenței — și multe pleurezii. Egipteniii și Sirienii sunt afectați mai adeseori, ceea ce regretăm îndoit, deoarece primii mai alese formează trupa noastră cea mai bună. De o tenacitate fără seamăn, înainfând deciiși și îndrăzneți ei constituiesc un model de soldați bravi, fiind în acelaș timp și cumpătați, nepretențioși și neabuzând nici de alcool, ei sunt obiectul de admirație a Europeanilor. Ofițerii străini laudă buna lor instrucție cât și inteligența Egiptenilor. Așeștia mai sunt elevi din sistemul lui Mehemed Ali și din campaniile lui Ibrahim Pașa.

Poți să tot spui ceea ce ești obișnuit în urma vorbărilor d-lor Pückler și Heilbronner, e cert însă că numai astfel de bărbați pot „ridica” Orientul. Situația dela Dunăre m'a îndemnat să le fac apoteoza, deoarece numai dâșșii au înțeles-o cum să se comporte cu băștinașii și cu străinii, adică să-i instruiască pe cei dinfâi și să se folosească de cei din urmă. Dacă ne ar mai conduce spiritul lor, noi am fi astăzi la Focșani și lazaretele noastre la Craiova și București.

Spectatorul imparțial nu putea decât să fie frapat de tărgâneală operațiunilor din toamnă. Se spera și se credea în asigurările din Istambul. Sucursul englez și francez trebuia să ajute la înaintarea noastră și să acopere partea dinspre mare. Com-

bativii și bine echipații noștri Iregulari de toate culorile așteptau parola pentru a înainta sau pentru a muri. Căci intrădeavăr acești oameni nu cunoșteau nici o răsgândire, nici o frică și nici o piedică. Dacă erau bine conduși, aceasta fiind sub Vizi-rul măreț un lucru sigur, victoria era mereu și pretutindeni a lor. Acuma însă, după ce au trecut în eforturi fără nume și sfârșit o iarna grea și lungă, după ce au suportat marșuri, bivouacuri și viața de cazemate și de bordeie subterane, au sacrificat fără rost mii de frați încăerărilor și hărțuțiilor.

Orientalul nu e deprins cu o astfel de târăgânare. El se ia după primele impresii, el se supune ca voie eforturilor celor mai mari, însă el vrea să și vadă repede succesul ca o răsplată și țintă. Să nu vă mirați deci, dacă veți auzi în atari împrejurări, voci descurajate din tabăra entuziasmului pentru un lucru mare. De când se știe că Valul lui Traian și Constanța se află în mâinile Rușilor, iar Silistra, care astăzi se află în flăcări va fi în curând pierdută, de când Rușii din Oltenia sunt lăsați să pregătească nestingheriți trecerea în spre Serbia (dela Turnu și Gruia), de atunci și noi ne-am deprimat, ne făcându-ne nici o clipă vre-o iluzie asupra greutăților crescânde ale situației. Ingrnorarea a rămas aceeași de când nu mai vin trupe noi dela Sofia, iar la Balcic nu se mai efectuează debarcarea ajutorului de 50,000 de oameni, promiși solemn, de când în fine în Bulgaria și mai la sud a izbucnit o crâncenă luptă religioasă aprinsă și întreținută de ambele părți.

În special pentru medic aceste greutăți sunt de cea mai mare importanță. Luptele mai mari și mai mici, înaintările și retragerile, victoriile și înfrângerile, având urmări neplăcute atât pentru dânsul cât și pentru spitale și posturile sale de infirmi. Aceste urmări sunt mai dureroase de când bășinașii săraci îl privesc cu răutate și falsitate, precum a și început să fie cazul de când sute de emisari cutreeră țara, găsind ascultători cu atât mai binevoitori, cu cât Iregularii — mai ales Arnăuții și Albanezii — fură pe unde pot, de când fiecare știre despre o retragere strategică e luată drept înfrângere și de când în fine trupele cele mai bune șovăiesc, nesusind armata străină, anunțată atât de adeseori și cu atâta larmă. Modul feroce de a purta războiul din Dobrogea își găsește un ecou înmiit.

Rușii nu cunosc nici un pardon. S'a întâmplat la Măcin, la Hârșova cât și în tranșeele dela Cernavoda și Carasu, că soldații, cari s'au predat, au fost înjunghiați. Și atunci se mai miră lumea dacă, mai ales Egiptenii, se lasă mai bine omoriți până la ultimul soldat, decât să se predea, chiar și în cazul când sunt într'o minoritate evidentă. Conform raporturilor sosite până acuma am pierdut prin morți și prizonieri 3770 de oameni din trupele regulate și 1400 din cele iregulare. Numărul răniților pe linia Constanța—Silistra s'a ridicat până la data de 14 la 571, majoritatea din ei răniți atât de grav, încât n'o să mai aibe nevoie de o îngrijire lungă. Din nefericire mulți mor în timpul transportului, acesta efectuându-se extrem de anevoios și încet pe un teren în care roatele se înfundă până la osii. În fața Hârșovei și în jurul lui Carasu se mai află sute de cadavre neîngropate. Soarele și ploile căldurosului Maiu de aici vor favoriza producerea unei atmosfere pestilențiale. Mai repede dispar cadavrele cailor, pielea și echipamentul fiind luate de Bulgarii prădalnici, carnea mâncându-o imediat vulturii, câinii și porcii. De pe la Balcic și Bazargic ne-au sosit ultimele transporturi de muniții și provizii. Dacă cumva și acest post cât și cel din Mangalia va avea soarta celui dela Constanța, atunci nu ne mai rămâne decât drumul de pe la Sofia, care e cu mult mai lung și mai anevoios.

Chiar cursele cele mai rapide au nevoie de șase zile pentru a face acuma distanță de aici la Șumla, un timp care ar putea fi redus la jumătate dacă drumurile și schimburile ar fi bune. În fine vă mai dau de știre că cei die Calafat n'au cedat până acuma dușmanului nici o palma de pământ, cu toate că acesta îi impresurează greu. Vă mai comunic că totalitatea trupelor noastre de pe la Vidin și Calafat campează sub corturi și că podul din spre Calafat permite o trecere continuă de pe malul stâng spre cel drept. Toate acestea sunt întâmplări pe care ziarele germane le redau alfel. Insula Orșova (Ada-Kaleh), însă din contra are prea puține forțe și provizii pentru a rezista unui atac mai brusc dinspre Vârciorova. Nu se știe încă ce vor întreprinde Sârbii în momentul decisiv contra forțului Elisabeta.

Să sfârșim cu bocitul, noi orientalii suntem sanguinici în

timp de războiu, ne comportăm ca și copiii în față speranței, suntem melancolici în caz de primejdie necunoscută, însă suntem cholerici dacă e vorbă de luptat la timpul oportun — mi-e teamă însă că prietenii noștri ne au luat aceasta die urmă calitate.

* * * Din tabăra turcească.

(No. 18; 26 Aprilie—6 Mai 1854; pag. 285—286).

Toți medicii disponibili au fost concentrați pe linia Silistra, Varna, Șumla. Numărul răniților a crescut într'atătă încât bolnavi, răniți și infirmi trebuiesc transportați cu bărcile înspre lazaretele dela Turtucaia, Rusciuc și cu căruțele (de regulă hodorogite spre cele dela Bujuk—Kainarjik, Gumbarlic și Ceabansu. — Inflamațiile oculare au scăzut la trupele dislocate în afară, adică în corturi, iar scorbutul pe care ni l-au adus mai ales cei din Calafat a dispărut aproape complect. O augumentare importantă a proviziilor de carne ne oferă mieii, a căror consumare e foarte obișnuită în aceste regiuni. Mai spre interiorul și josul țării însă, incursiunile iregularilor au prădat toate turmele sau le-au alungat înspre regiunile îndepărtate ale munților. Acești iregulari au devenit din cauza această nu numai plaga cea mai groaznică a locuitorilor, ci și principalul dușman al trupelor regulate, acestea din urmă trebuind să poarte adeseori un ade-vărat războiu cu iregularii. Vina acestei stări de fapt o are însă numai târăgâneala conducerii noastre superioare de războiu. Toamna trecută iregularii au fost arma cea mai curajioasă și dârză, bine dispusă și gata la orice. Bine conduși ei ar fi făcut adevărate minuni de vitejie. În cercurile noastre cel puțin dom-nește convingerea care nu mai cedează, că în toamna trecută am fi putut cuceri cu acești iregulari Principatele, care pe atunci nu erau decât slab apărate.

Acuma majoritatea din acești oameni dornici de luptă și de pradă sunt umărăși și bănuitori. Hainele lor sunt reduse la niște zdrențe pitorești, armele încep să ruginească iar cailor li se văd coastele, sacul cu nutreț golindu-se deasemenea.

Cine cunoaște aceasta lume patriotcă, știe că prin aceasta

ia naștere impulsul irezistibil de a-și prăda propriul vecin. — Acei oaspeți mulți, acei cavaleri ai penitei și al creionului de desemn, acești eroi europeni cu fezuri și cu iațagane turcești, acești comisari și agenți al atât de frecvent anunțatelor, însă tot nesositelor trupe de ajutor amicale — toți aceștia s'au retras spre linia danubo-balcanică inferioară, pentru a admira dintr'o îndepărtare sigură vitejia trupelor noastre și pentru a raporta elogios capitalele țărilor lor. Da, acești Turci și Egipteni se mai luptă și astăzi încă cu atâta curaj și bravură, încât un dușman nobil ar fi nevoit să recunoască această. Însă cine va căuta aceasta calitate la Ruși?

Rușii s'au retras până la Jiu din motive pe care numai bunul Dumnezeu le știe. Toate satele părăsite de dâșii sunt ca și sechestrate. — Toate proviziile netransportabile de alimente și de furaj ale locuitorilor au fost arse, etc. Părăsirea inopinată a unei părți din Muntenia ne a fost de folos cel puțin dintr'o privință: am putut schimba și micșora garnizoana din Calafat, ceea ce a priit și căilor, cari acolo au fost prost îngrijiți. Vestile din Constanța, Carasu și Rasova adevăresc comunicările despre marile pierderi suferite de noi la Valul lui Traian, despre care lucru v'am scris nu de mult. Numărul răniților a crescut de atunci considerabil, aceasta explicându-se în bună parte și prin încăpățânarea și amărăciunea cu care se luptă trupele noastre. La Carasu de ex.: o companie de Egipteni care perdu-se peste o treime a soldaților săi a linut piept unei coloane de Ruși de cinci ori mai numeroși, până ce după cinci ore, sosi ajutor din partea artileriei care contribui la respingerea Rușilor. Dacă pierderile noastre sunt mari, atunci cele ale Rușilor sunt și mai mari. Lângă Silistra tranșeele întăriturilor sunt acoperite cu cadavrele lor, și cu toate că a fost bombardată de 5 ori cu rachete incendiare și obuze înroșite arzând mai bine de jumătate, fortul nu sa predat nici până azi. În caz că prietenii europeni nu ne vin în ajutor, conducerea atacului dinspre partea apei, încotr'o Rușii au dispus canonierele din Călărași și Vadul Silistriei, va duce la căderea fortului. Acești prietenii europeni, ni-e teamă, vor sosi pretutindeni prea târziu. Căci nici astăzi încă nu s'au stabilit la Bălcic și Mangalia și chiar la Varna nu s'au gândit decât la confortul lor. Da confortul, cine îl caută în Balcani

și lângă Tabander, lângă Dunăre sau lângă Isker, acesta greșește. De a instala confortul aici, unde Dumnezeu a dat de toate însă unde nu s'a exploatat nimic, aceasta e tocmai menirea acestui războiu. Tot el va asigura aceste țări față de prietenia vecinilor lor protectori. Atunci și numai atunci se va putea desvolta aici o viața europeană spre binele și propășirea locuitorilor, cât și acelor din vest cari le dau acuma ajutor.

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

Concluzii.

1. In numerile 10—18 ale volumului IV (1854) ale revistei „Wiener medizinische Wochenschrift“ se găsesc următoarele informații de interes pentru istoria medicinei românești: o ordonanță oficială sanitară, șase corespondențe din tabăra turcească, două corespondențe din tabăra rusească datorite unor medici anonimi, probabil germani, care făceau servicii în armatele beligerante.

2. Ele reprezintă un interes deosebit pentru istoria sanitară militară a războiului ruso-turc din 1853—54.

Văzută și bună de imprimat :

pentru

Decanul Facultății :

ss. Prof. Dr. D. MICHAIL

Președintele tezei :

ss. Prof. Dr. VALERIU BOLOGA

BIBLIOGRAFIE

1. „Wiener medizinische Wochenschrift“, vol. IV, Viena 1854, 832 pag. 4°.

2. Felix Csallner: Știri interesând istoria medicinei românești din vol. I—III. ale revistei „Wiener med. Wochenschrift 1851—53. Teză Cluj, No. 988; Cluj, tip. Universală 1936, 28 pag. 8°.

3. Edmund Naftali: Contribuțiuni la cunoașterea situației medico-endemice în Muntenia. Teza Cluj, No. 946; Cluj, tip. Centrala 1936, 34 pag. 8°.

4. Petre Alberti: Știri interesând istoria medicinei românești din vol. IV, No. 1—9 ale revistei „Wiener med. Wochenschrift (1854). Teza Cluj, No. 1103; Cluj, tip. Universală 1937, 42 pag. 8°.

